

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์
สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ*
THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL TRAINING ON PACKAGING
DESIGN FOR COMMUNITY ENTERPRISE GROUPS
PHRONG AKAT SUB DISTRICT

ธนพนธ์ ครองสรน้อย

Thanapon Klongsanoi

สุทธิพร บุญส่ง

Suttiporn Boonsong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: thanapon_k@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน ต.โพรงอากาศ อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา 1 กลุ่ม คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคลองบ้านใหม่ จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มจากผู้ที่มีศรัทธาเข้ารับฝึกอบรมการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ 2) แบบประเมินทักษะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ มีข้อมูลที่สอดคล้องกัน และโดยรวมมีความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรในระดับมากที่สุด ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม การออกแบบโครงการฝึกอบรม การดำเนินการฝึกอบรม

* Received 4 May 2021; Revised 17 May 2021; Accepted 27 May 2021

การประเมินผลการฝึกอบรม 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.02) 3) ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.14)

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ, การออกแบบบรรจุภัณฑ์, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of this article were to 1) develop professional training on packaging design for community enterprise in Phrong Akat sub-district, 2) study an efficiency of professional training course, and 3) survey participants' satisfaction towards professional training course. This investigation was regulated by research and development process. The sample of the study was community enterprise named Klong Ban Mai community for rice seed production in Phrong Akat sub-district, Bang Nam Priao, Chachoengsao. 30 participants were derived from Cluster Random Sampling technique. The instruments applied in the research were 1) professional training curriculum on packaging design for Phrong Akat community enterprise, 2) skills assessment on packaging design, and 3) satisfaction survey. The data were analyzed by using arithmetic percentage, mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D). The results were as follows: 1) the data generated from the development of professional training course on packaging design for Phrong Akat community enterprise were consistent and employed the highest level of appropriateness; 2) the effectiveness of professional training course was rated at the highest level ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.02); and 3) the average score of participants' satisfactions towards professional training course was at the highest level.

Keywords: Professional Training Course, Packaging Design, Community Enterprise

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เป็นความจำเป็นในสภาพสังคมไทยเพื่อปรับตัวให้เท่าทันเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจาก “ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ” การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นระดับองค์กร สถาบัน ชุมชนหรือแม้กระทั่งสังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัว

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถดำเนินการได้ 4 วิธีคือ การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา และการเรียนรู้ นอกจากนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์ขั้นตอนหนึ่ง ในการนํานโยบายไปปฏิบัติกล่าวคือ บุคลากรจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะที่จำเป็น ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทศนคติที่ดีต่อการทำงาน และพฤติกรรม เป็นต้น สมรรถนะเหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสามารถทำให้บุคคลนั้นสามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยรัก การเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะวิชาชีพ ขั้นสูง เป็นนักคิดเป็นผู้สร้างนวัตกรรม เป็นผู้ประกอบการ เป็นเกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ สอดคล้องกับความต้องการของประเทศมีความยืดหยุ่นทางด้านความคิด สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมและมีความสามารถในการจัดการสุขภาวะของ ตนเองให้มีสุขภาวะที่ดี สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

การพัฒนาฝีมือแรงงานและการส่งเสริมรายได้ใช้กับชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อชุมชน เป็นการสร้างความรู้ ทักษะ ความสามารถในการประกอบวิชาชีพ การพัฒนา บุคลากรให้มีประสิทธิภาพจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะอย่าง การพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น อันจะมีผลไปสู่การพัฒนา ประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและทันสมัย (สมคิด บางโม, 2560) การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์เป็นส่วนสำคัญของความสามารถในการทำงานขององค์กรในเวทีการแข่งขันทาง การตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนในการผลิตสมัยใหม่ (Juani, S. et al., 2005) วิธีการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมและนิยมใช้กันคือ การฝึกอบรมเป็นกระบวนการ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่นำไปสู่การยก มาตราฐานให้สูงขึ้น ตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2551 ในมาตรา 4 ได้ให้ ความหมายของการฝึกอบรมวิชาชีพ หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้และการฝึกทักษะอาชีพพระยะ สั้นหรือระยะยาว ทั้งในและนอกสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษา (พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551, 2551) การฝึกอบรมจะเป็นการต่อยอดความรู้ ทักษะ เพื่อพัฒนาความชำนาญเฉพาะทางในวิชาชีพ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนผลิต ภาพฝีมือแรงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พัฒนาผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ให้มีความ เข้มแข็ง และเพิ่มศักยภาพในการประกอบกิจการ รวมทั้งเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าของ วิสาหกิจชุมชน (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2562)

วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเพื่อวางจำหน่ายในชุมชน เพื่อจัดการทุนของชุมชน รวมถึงทรัพยากร ผลิตผล ความรู้ ภูมิปัญญาอย่างสร้างสรรค์เพื่อการ พึ่งพาตนเองและตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในชุมชน

งานวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและ การเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาต้นทุนการผลิต วิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มสามารถผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด แต่ไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม เช่น ลักษณะของรูปทรงบรรจุภัณฑ์ยังไม่โดดเด่นหรือดึงดูดใจผู้ซื้อที่เป็นผู้บริโภค นอกจากนี้ใช้วัสดุที่ไม่แข็งแรงก่อให้เกิดปัญหาในการจัดเก็บและการขนส่ง (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556)

จากสภาพปัญหาและแนวความคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพให้คนในชุมชนได้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการประกอบวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กับคนในชุมชน โดยการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อดึงดูดใจผู้บริโภคจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าในชุมชน และสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนเป็นการตอบสนองยุทธศาสตร์และนโยบายของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพรงอากาศ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลโพรงอากาศ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน 16 แห่ง จำนวนสมาชิก 148 คน ประชากรเป็นลักษณะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความคล้ายคลึงกัน และมีความต้องการในการพัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนใน ต.โพรงอากาศ อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา 1 กลุ่ม คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคลองบ้านใหม่ จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จากผู้ที่สมัครใจเข้ารับฝึกอบรมการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพรงอากาศ

2. แบบประเมินทักษะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง

3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และ พึงพอใจน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน โดยศึกษาจากสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สภาพการตลาด โดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนในชุมชน และศึกษาเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

1.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ร่างหลักสูตรแบบสอบถามความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความต้องการ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความต้องการ ความสนใจ ที่เข้ารับฝึกอบรมการวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.3 นำแบบสอบถามความต้องการที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขจนเสร็จสมบูรณ์แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามความต้องการ

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความต้องการด้วยตนเอง โดยติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ ต.โพรงอากาศ อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จนำข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์หาความสอดคล้องของความจำเป็นพื้นฐานและสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการจัดหลักสูตรฝึกอบรม

1.5 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ 1) ปัญหา

และความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) การวัดและการประเมินผล

1.6 การสร้างคู่มือหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย 1) โครงการฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ 2) คุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม 3) รายละเอียดการฝึกอบรม 4) แผนการเรียนรู้

1.7 การตรวจสอบหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาประเมินความเหมาะสม และวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตร นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบหลักสูตรจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ จำนวน 2 ท่าน ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสม และวิเคราะห์ความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตร แบ่งเป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

1. แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยเกณฑ์ในการยอมรับว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกำหนดไว้ที่ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

2. แบบประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรโครงสร้างหลักสูตรเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ สอดคล้อง (+1) ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง (0) ไม่สอดคล้อง (-1) โดยน้ำหนักคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ถ้ามีเท่ากับหรือมากกว่า .50 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 - 1.00

ระยะที่ 2 การนำหลักสูตรไปใช้ การดำเนินการในขั้นตอนนี้ เป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ ไปดำเนินการฝึกอบรม เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร และความเหมาะสมของการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน ต.โพรงอากาศ อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา 1 กลุ่ม คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคลองบ้านใหม่ จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จากผู้ที่สมัครใจเข้ารับการฝึกอบรม

2.2 ดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ ได้แบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 2 ส่วน คือ ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลา 12 ชั่วโมง ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบรรพจน์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วัสดุที่ใช้ในการผลิตบรรพจน์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การออกแบบและพัฒนาบรรพจน์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บรรพจน์เพื่อการถนอมอาหาร

ระหว่างการฝึกอบรมผู้วิจัยจะประเมินความสามารถในการออกแบบบรรพจน์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยแบบประเมินความสามารถในการออกแบบบรรพจน์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

2.3 เมื่อดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรครบถ้วนแล้วทำการทดสอบหลังการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่ต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรพจน์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดจากตำราและเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการร่างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 ร่างการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจได้มีการประเมิน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม 3) ด้านวิทยากร และ 4) ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ 5) ด้านระยะเวลาและสถานที่ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3.3 เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษา เมื่อปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์ จากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item – Objective Congruence) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ สอดคล้อง (+1) ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง (0) ไม่สอดคล้อง (-1)

3.4 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งต้องได้ค่าความเชื่อมั่นที่มีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95

3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคลองบ้านใหม่ จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จากผู้ที่สมัครใจเข้ารับฝึกอบรม

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ มีข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันทั้งหมด และการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1. หลักการและเหตุผลของหลักสูตร	4.75	0.17	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.55	0.32	มากที่สุด
3. เนื้อหาสาระของหลักสูตร	4.64	0.21	มากที่สุด
4. โครงสร้างของหลักสูตร	4.64	0.26	มากที่สุด
5. กิจกรรมการฝึกอบรม	4.60	0.37	มากที่สุด
6. สื่อ/วัสดุการประกอบการฝึกอบรม	4.46	0.38	มาก
7. การวัดผลประเมินผลหลักสูตร	4.55	0.41	มากที่สุด
รวม	4.59	0.10	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม พบว่าโดยรวมผลของการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม รวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวม 4.59 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่ 1 หลักการและเหตุผลของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.75 ด้านที่ 2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.55 ด้านที่ 3 เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.64 ด้านที่ 4 โครงสร้างของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.64 ด้านที่ 5 กิจกรรมการฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 ด้านที่ 6 สื่อ/วัสดุการประกอบการฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.46 ด้านที่ 7 การวัดผลประเมินผลหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.55 ซึ่ง

2. วิเคราะห์ผลการใช้หลักสูตรและการติดตามผลภายหลังการฝึกอบรม (Follow Up) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการออกแบบบรรจุภัณฑ์

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความสามารถในการออกแบบ	3.63	0.24	ดีมาก
2. การสร้างบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ	3.68	0.21	ดีมาก
3. คุณลักษณะการทำงาน	3.65	0.20	ดีมาก
รวม	3.65	0.02	ดีมาก

จากตารางที่ 2 ผลการแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พบว่า ผลของการประเมินทักษะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.65 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.02 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ความสามารถในการออกแบบโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D = 0.24) ด้านที่ 2 การสร้างบรรจุภัณฑ์ต้นแบบโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D = 0.21) ด้านที่ 3 คุณลักษณะการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D = 0.20) หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมผู้วิจัยได้มีการติดตามและประเมินภายหลังการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของตนเองเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว และคนในชุมชน

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เข้ารับฝึกการอบรม การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตร	4.55	0.24	มากที่สุด
2. ด้านวิทยากร	4.54	0.16	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม	4.61	0.22	มากที่สุด
4. ด้านสื่อ/วัสดุอุปกรณ์	4.50	0.22	มาก
5. ด้านสถานที่/ ระยะเวลา/ อาหาร	4.62	0.30	มากที่สุด
รวม	4.56	0.14	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงค่าความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D = 0.14) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 หลักสูตร มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.24) ด้านที่ 2 วิทยากร มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D = 0.16) ด้านที่ 3 กิจกรรมการฝึกอบรม มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D = 0.22) ด้านที่ 4 สื่อวัสดุอุปกรณ์มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D = 0.22) ด้านที่ 5 สถานที่ ระยะเวลา อาหารมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D = 0.30)

อภิปรายผล

1. ผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ ซึ่งการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาหลักสูตรโดยการลงพื้นที่สำรวจสอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และมีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ ทักษะ และทัศนคติไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งจัดการฝึกอบรมตามขั้นตอนของ สมคิด บางโม มีขั้นตอนดังนี้คือ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม การออกแบบโครงการฝึกอบรม การดำเนินการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรม (สมคิด บางโม, 2560) มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Raymond, A. & Amitabh, K. ที่กล่าวไว้ว่า การออกแบบกระบวนการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ คือ การออกแบบให้พนักงานเกิดความเชี่ยวชาญด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทัศนคติ หรือพฤติกรรมของพนักงานเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับงานหรือตำแหน่งในอนาคต ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้ การประเมินความต้องการ การสร้างความมั่นใจให้กับพนักงานพร้อมสำหรับการฝึกอบรม การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การตรวจสอบการฝึกอบรม การจัดทำแผนการประเมินผล การเลือกวิธีการฝึกอบรม การติดตามและประเมินผล (Raymond, A. & Amitabh, K., 2018) องค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมที่จัดสร้างขึ้นมีดังนี้คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เนื้อหาสาระ เทคนิคการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม ระยะเวลาการฝึกอบรม และการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ภิญญดา พรหมสินอง ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผึ้งเป็นเครื่องสำอาง สำหรับกลุ่มชาวบ้าน ตำบลวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีโครงสร้างหลักสูตรมีองค์ประกอบดังนี้ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรม และการวัดผล ประเมินผล พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ภิญญดา พรหมสินอง, 2560)

2. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ พบว่า ความสามารถระหว่างการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.61$) และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D = 0.15$) ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมได้เน้นการลงมือปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดกิจกรรมทำงานเป็นทีมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อีกทั้งผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจในเรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์

พร้อมทั้งได้รับความรู้ วิธีการ และเทคนิคต่าง ๆ ก่อนการลงมือปฏิบัติอย่างละเอียดจึงเป็นผลให้มีการแสดงออกในด้านการปฏิบัติได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Arun, K. & John, B. กล่าวไว้ว่า การกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติต้องให้คำแนะนำที่แม่นยำมากเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ถูกต้อง อีกทั้งผู้สอนต้องทำการสาธิตและใช้สื่อประกอบการสอน ได้แก่ ภาพ วิดีโอ ข้อความ และเสียง เปิดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามทีละขั้นตอน (Arun, K. & John, B., 2002) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อภิชาติ อนุกุลเวช กล่าวไว้ว่า ทักษะปฏิบัติเกิดจากความสามารถความชำนาญของกล้ามเนื้อที่กระทำออกมาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และต้องอาศัยการฝึกหัดอย่างเหมาะสมจึงทำให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน (อภิชาติ อนุกุลเวช, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังคณา เรืองชัย ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง การทำน้ำสมุนไพร เพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัว พบว่า ผลของการประเมินความสามารถในการทำน้ำสมุนไพรระหว่างการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 93.45 คะแนน จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 80 คะแนน ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (อังคณา เรืองชัย, 2555)

3. ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ หลังจากการฝึกอบรมครบตามหลักสูตรแล้วผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.56 และมีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.14 ทั้งนี้เพราะ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสนใจในการเข้าร่วมฝึกอบรม ทำให้มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง จนเกิดความรู้ ความสามารถ และมีเจตคติที่ต่อตนเองและผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ ไพรสิงขร ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การทำขนมจิ้นบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจิ้นบ้านไร่ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ จนเกิดทักษะกระบวนการทำงาน รู้จักศึกษาค้นคว้าและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติในเชิงบวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ศิริลักษณ์ ไพรสิงขร, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบที่ผู้วิจัยตั้งเป้าไว้ คือ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่สำคัญดังต่อไปนี้ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม การออกแบบโครงการฝึกอบรม การดำเนินการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรม เมื่อนำไปใช้แล้วพบว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การพัฒนาหลักสูตรโดย

การลงพื้นที่สำรวจสอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ ทักษะ และทัศนคติไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน การจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบโดยการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างเต็มที่ จึงต้องแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำงานเป็นกลุ่ม ด้วยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของ แต่ละคนเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนมีส่วนร่วมในกลุ่มของตนเอง ในขั้นตอนการลงมือปฏิบัติผู้สอนควรสาธิตให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำตามทีละขั้นตอนอย่างช้า ๆ และควรมีทีมงานคอยดูแลกำกับให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และการจัดกิจกรรมฝึกอบรมจำเป็นต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งมีข้อเสนอแนะ แนะนำไว้ว่าผู้นำไปใช้ควรมีการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับงานหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้และเป็นแนวทางการนำไปต่อยอดงานวิจัย เพื่อเพิ่มมูลค่าหรือเพื่อหารายได้เสริมในครอบครัว และควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับอาชีพท้องถิ่นของคนในชุมชน เพื่อเป็นหลักสูตรเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2562). ก.แรงงาน ร่วมกลุ่มเซ็นทรัล และมูลนิธิพัฒนาฝีมือแรงงาน หนุนวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2563 จาก <https://gnews.apps.go.th/news?news=52076>
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. ภาควิชาสัตตศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก. หน้า 2.
- ภิญญดา พรหมสินอง. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผึ้งเป็นเครื่องสำอาง สำหรับกลุ่มชาวบ้าน ตำบลวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ศิริลักษณ์ ไพรสิงขร. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำขนมจีนบ้านไร่ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สมคิด บางโม. (2560). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อภิชาติ อนุกุลเวช. (2551). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฝึกปฏิบัติทางเทคนิคบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อังคณา เรืองชัย. (2555). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง การทำน้ำสมุนไพร เพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัว. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Arun, K. & John, B. (2002). Perspectives on Distance: Skills Development through Distance Education. Canada: The Commonwealth of Learning.
- Juani, S. et al. (2005). Human Resource Development. England: Routledge.
- Raymond, A. & Amitabh, K., (2018). Employee Training and Development 7e. Maidenhead: McGraw-Hill.